

611⁽¹⁰⁾

611⁽¹⁰⁾ £2 14/6. 0 K34/33
indexed J.P.M. Malatši
no Wela Mephato 24/6/43
PP 1-30 Initiation rites
at Malaborwa

Mo kweleng ya Sesotho bašimane xa ba wela
 fela no tee le basetšana. Bašimane bana le
 ya bona, basetšana ya bona. Komme mo
 dikweleng tše nē! ba aroxana komme ba
 hlatane kweleng ya mafelo ya boxwera.
 Bašimane bathoma ka kwela ya bodika
 yeo eseng yona. Ba basetšana. Mo bodikeng
 bašimane ba bobolewa. Mošimane o wela xe a
 na le ngwaxa ye lesome roba masome a
 mabedi. Kwela ya bodika e diwa ka sehlopha
 sa bašimane no fihla masome a mahlano
 roba xo leta fao. Komme xa no kxethwe ba
 ngwaxa o tee fela. Mošimane yo mong le
 yo mong anaxo le ngwaxa ye lesome roba
 roba no leta fao, o swanetše ke xe wela
 xe xona le kwela ya bodika. Fela bana ba
 motho o tee ba bašimane ba hlatlamanaxo ele
 bana ba moradi o tee xa ba dumelilewi' xoba
 kweleng e tee. Bodika bo wela ka moraxo
 xa mengwaxa ye mabedi' xoba ye meraro.
 Meroto e tsebywa ka maina a yona. Ngwaxa
 wa xo wela ka ona o ka thselwa ka xo hleka

611

mabele. Mehlenq ya ntwa. xa' xo dirwe kwela xoba
 Mehlenq ya tlala. Kwela e laola ke kxosi' ka
 xo bona mabele mo naxenq. Kwela xa e laolwe ka
 ditaola fela kxosi' o hwetsa tumelelo ya xo dira
 Kwela xo bakxomana ba xaxwe. Xewela xa
 basimane le basetsana ke thswanelo ka xore
 xe mosimane xoba mosetsana a sa wela o
 nyatswa ke sethsaba e senq banna fela
 xe ele mosimane xoba basadi' fela xe ele
 Mosetsana. Basimane le basetsana ba swanets'e
 xo wela. Xe xole ba ba sa wexo batswadi' ba
 bona ba tla hwetsa molato ~~o~~ o. tswaxo mosate.
 Kwela ya bodika e dirwa ka kxapeletso
 xo basimane xoba mang le mang yo a sa
 wela. Thuso ya le bollo e xo motho fela xe xona
 le koma naxenq ya xabo. Xomme lethusa 'kudu
 kudu kxosi'; koma e a lefswa. Xomme e lefswa
 ka pudi, nku xoba thselete ye lekanaro 10/
 xoba f1. Xomme tefo ya koma ke ya kxosi'.
 Se se dirwaxo sephiring ke koma yeo eleng
 ya banna xoba basadi' e sa swanelwaxo ke xo
 bonwa ke banna xoba basadi' le mang le
 mang wa dihloa tseo pedi' a sa ballaxo.
 Koma e itokisatswa ka xa hwetswa xona le

mabele a xo lepa bawedi. Xa ele boditika bo
bolotsiwa Lehlabula kamoka, elexo wako ya
kxwedi tše tharo elexo ka kxwedi ya
Phalane (March) xe ele lebdana. Ke xore xe e sa
thoma xo dula. Xomme bya tšwa ka kxwedi ya
Maka (May) xe e kopana le Letatše (June.)

Babolodi' ba boditika elexo kwela ya matšo xo
basimane bašwa sokeng mo xe sa yexo
motho ka ntle le motho wa monna yo a bolotšexo.
Xomme bona xa ba apare selo mmeleng wa bona.
Xomme xa ba pipini' ka selo. Xa ba bitelwi'. Ba
dumeletšwe lela xo bolela le matšo yo a wetšexo wa
monna. Xaele mosadi' xa dumeletšwe xo bona
moditika ka mahlo lexe ale kxole byang. Xe xo
ka kwetšwa mosadi' a bone moditika ka mahlo ka
ntle xa taolo ya banna xe ele lebaka la basadi
ko bona maditika o swanešwe ko bakwa ke
banna ka taolo ya kxosi, xoba a nthše selo
sa xo lela elexo mošetsana ko la kxosi.

Boditika bo wela lelo xo tee mo o xo kxethilwe
ke banna xoba botiolo byo botse ka mehla.
Moroto o ka dula xodimo xa thaba xoba
mmoto. Ke lelo la xo kxethilwego xoba kxole le
basadi. Moroto a o axiwi byalo ka ntle.

611

O dirwa byalo ka ngwako wa batsomi šokeng.
 Xe ba wela ba wedi' la ba apeswe sefo.
 La ba tlotswe ka selo mmeleng ya ^{bo}ma.
 Xomme xa ba pipiwe ka selo. Twela ya
 bodika ke yona ye ba wedi' ba hlotsimelwa
 xo ke medi'. Mediti ke bao ba lwetsexo
 pele xa ba wedi', elexo bona ba latelwaxo ke
 'ba wedi'. Mediro wa wedi' ke xo tlišetsa
 ba wedi' dijo, ka xe ba wedi' bale šokeng.
 Ba bolodi' ba a bolotswa. Ba bolotswa mathomong
 a koma xoba ka o tee ka o tee ka xotsena
 komeng. Ba wedi' ba bodika xa ba beclwe
 moriri'. Xa ba xaiwi' mmeleng. Xa ba itivi'.
 Xomme ba bolotswa ke monna yo a bitšwaxo
 mošupi' ke xore ke moripi' yo a ripaxo tša
 setsiba sa pele sa tša mapela a bawedi' bao
 elexo masobero. Mošupi' o šupa ba wedi' ka
 thipa. Xo bolotswa bohle. Xo bolotswa masana ya
 bona yo a bitšwaxo mokxote elexo ngwana wa
 kxosi' xoba wa mokxomana. Kamoraxo lwa
 tla motseta wa xaxwe elexo thsopyane, mme
 ena e ka ba ngwana wa motso šeka elexo le
 loko xoba lešika la kxosi'. Xomme mafelelong
 xe ka ba mang le mang yo a ka bang wa

611

V

K34/33

Maitelele a sehlopha see. Kalafu ya
 nthse ke xo nwešwa ba bobedi' mošidi'
 wa se tsibana sa Mokxote wa pele xo
 sehlopha sa ba bobedi' ba ngwaxa wo.
 Xomme sona se a šilwa sa kopanywa le
 metsi' a lexapu xomme ba wedi' ka moka
 ba nwešwa metse a. Mmolotsi' ke motso wa
 mokhalabye wa tsebo ya xo bobotsä motso. Xomme
 ke thipana ya ka mehla. Xomme o bitswa
 xoba ngaka ya xo bobotsä. Xomme xo kxethwa
 motso wa mokhalabye. Setsibana sa xo šošwa
 se a bobotwa ke kxosi' xo dira dihlare tsä
 xa xwe. Ba bobedi' xa xo xopolwe sebo ka sabona
 ka mabapi' le leho. Xomme ba reetwa maina
 a mašwa. Ke xore xa ba sa bitswa ka
 maina a xae. Wa mathomo ke Mokxote.
 Wa bobedi' ke tsopyang, Xomme bontsi' ba
 bitswa maloi' xoba baloi'. Ba bobedi' bana le poloko
 ya bona yeo e sa swanexo le ya xae moo
 batswaxo nona. Ba ruiwa xore mollo xoba
 sebesö ke se sipi, Metse ke matsäna. Xanwa
 ke xo tsalabela'. Xo dula fase ke xo hlaba
 thethe. Xo hlaya ke xo keta. Ke motso yo
 a bollaxo a kxoma ke mate xa xo baba

K34/33

Ore ke a swa le-xe a sa krom e ke
 mollo. Motho yo monob o bitswa
 raletsitla. Ka nlong yeo ba robalang ka
 hare e bitswa matsi diding. Sebeso sa
 ntle se bitswa sesepe. No robala ke shai
 sai. No tsona ke phahla. No ema ke no
 tsekelela, byalo, byalo. Xomme le melao e lona
 yeo barutwaxe yona. Xomme melao yeo ka e
 supi kxosi koba sehsaba koba Modimo. Se
 mojobo teta no byalo ka seema. O mong wa
 melao ke o - Pudi yalla monwaneng
 yare modisi' nkwelle. Ke-ta nolla ke le tae
 ke dutsi' nponq ka tsela. Ka bona
 mphiti' a beta. A beta le mpyana
 tsa naxwe. Tsa tsena thsika tsa nhsa
 sebata. Sebata se tilu bana ba ~~wana~~
 Tsa tsena thsika tsa nhsa sebata.
 Sebata Xomme mehlabna ye e ita
 bolelwa ke ka o tee ka o tee ba
 bangwe ba mo sala moraxo mohlala ka
 mohlala, no bihlela yo mong le yo mong a
 tseba molao wo. Ke ba sa tsebe melao xa
 ba robale bošexo kamoka ba tla lala ba
 kopela. Ke nore no o dela, bošexo kamoka.

Xomme boroko ba tla ba reka ka Xosa
 banna dinonyana Xoba baditi. Podika
 bona le papaxo byona le mmaxo byona
 elexo ba khalabye ba ba bedi' bas ba thethlwero
 ke Xosi' le banna xo disa badika Xore xe yo
 Mongwe a lala a tsebye ke bona le xo ba
 emela xe baditi' ba rata xo ba thswenya. Xomme
 thuto ye nqwe ke Xeruta xo thsaba xo bolela le
 baxatsa banna mola maxae. Ba bonwa tala xe
 ba lodile ba loxwetswe mohlaha Xoba diapar
 Xore ba bine. Xomme difahho tsä bona xa di
 bonwe le mmele wa bona. M'oloi' Xeba modika
 xe a robala o thethxetsä ka sekxosi' bosexo
 kamoka. Baditi' ba disa bosexo ka moka Xore
~~ba~~ se robale byalo ka motho. Ba robala ba
~~ba~~ Xore xa Molora maoto o ilo sebesing
 diho hloxeng. M'oloi' xa dule byalo ka motho.
 Tulo ya Xaxwe e bitswa thethe. ke Xore mollo o
 ora ka lehlakore a dutši' Xodimo xa leoto
 l'axaxwe le letona Xoba ntsohlo. M'oloi' xa
 dumelwe xo dula mo xo dulaxo baditi' Xoba
 boraletsilla. ke Xore batho ba baxolo kamoka.
 Xe moloi' a bitswa ke moditi' Xoba mma
 monna o araba ka Xotia tia diatla.

611

Xe a saka a dira byalo a ka wela molateng
wo o mabi' kamoka ba ka kwa xo bohloko!

Modika xa dumelolwe xo nwa metse,
le xa e le xo hlapammele. Leina la moko ke
sesepi. Mabi' a ka hwa ka xo rebala ntle.

Xe modika a hwile mmaxo modika xa a
botswe seb, xomme o tla bana ka nnoši' ka
tsa-tsi' la mafelelo. Ba tina dijo ke baditi.

Dijo tsa madika di dirwa mabopo byalo ka
seolwana ka xare xa moxopo. Di iswa ke
basetšana lebo mako bitšwaxo dikxareng. Ke xore
xe mosetsana a tšwa dijo o swanets'e xo ema
xona a no e letša ka lentšu le lexolo ka xore:

~~...~~ moxomalome. Ke xore lexopo la

~~...~~ tano. Ke xona baditi' ba ka araba ka

~~...~~ xoba babi' ba ka araba byalo. Fela

xa no tsebye ke basadi' xore ke mabi'. Xo

tsebywa fela xote ke baditi'. Mosetsana o

swanets'e xo ema kxole setxoba sa ($\frac{1}{2}$ mile.)

Madika xa ba dumelolwe xo ja dijo tsa xonotwa
ka letswai' ke ba seso ka lihta lebakeng la xo tala.

Ke nona ba ja boxobe fela ka ntle le morogo.

Xomme dišibo tšona di a iswa mme

di lewa ke banna le baditi'.

IX

9

611

K34/33

Modika o swanets'e ho seba ka dipeba.
 Komme seo a seba ka sona se bitswa
 sekwalo. Xe ba e ja ba jela felo xotee
 feb ka jo bitswa sehladung. Ho
 loxiwa tafola xoba lexoxo ka dihlaka xoba
 diphate. Dijo tsa ripelelwa nodimo sa
 sehladu se. Komme madika ba thika se
 selo se kamoka ba kwatama fase. Komme
 Moditi' are: Motora bona ba inama
 ba letola bare. mmso. ka ntsu le tee.
 Byalo a bolela xape are bobonane.
 Komme ba letola bare bo bona moxale. ke xore
 bo bona boxobe. Komme Moditi' yo a swerexo
~~thupa~~ a letola are: Kxahla! Kxahla! ~~ka~~
 ka pela. Ke xona maloi' a tla wena nodimo
 ka dijo ka diatla tse pedi ka ho thsaba
 thupa ya Moditi'. Xe yo monqwe a sa je
 ka ho thsaba moratho Moditi' o tla lahla
 Kxati' nodimo ka xaxwe. Komme Moditi' ka
 lentsu le byalo ka phookwana ya pudi
 o a ho e letja. Komme le ena o bitswa
 phookwana ka nako ye o. Le xe tafola
 e hlets'e ka boxobe, e swanets'e ho pela.
 Xe boxobe bo sa bele Moditi' o tla betsa

611

X

K34/33

10

thupa lodimo xa mabzi kamoka.
 ke rona ba tla ja bya ka dimpya.
 Xe no fedile xa ja ba tla leboxa ka moxobo wo
 moxolo wo o elexo mokete xobanna kamoka.
 Komme o tla wetsa banna ba bina ba
 dikoloxa seboka sa bawedi. Komme
 mo hare xo eme modika wa lentšu le lesese
 yo a bitsiwa xo ka-~~lodi~~ ballele. ke banna
 loba boraletsitla bakpile ba tla tloxa
 Maloi' a sala a lotisa ka xo tla diatta.
 Komme yo mongwe wa banna a letole ka
 hare lekweetsa. ke rona ba tla letola ka ~~xo~~ xo
 hloba mokxosi' wo moxolo.

xo wela xo tsia kxwedi' tse tharo xe ele
 bodika. Komme borwera ke ngwana. xo wela
 xo dirwa ka bedi loba xararo. Matelolong a troma
 xo thšungwa mphato. Komme xo hlapišwa bao ba
 beng ba bolla. Komme xo tsibišwa batho kamoka
 ke kxosi. xo ba wedi ba boela xae baa
 peswa ditsiba mme ba tlotšwa ka letsaku
 mme kamoka. Komme yo mongwe yo mongwe
 a liwa patlana tse pedi komme ba sepela
 ka xo inama ba thibile mahlo ka tsona.
 Komme ba lihla kxorong ya mosate moo

611

Woo lo adilwelo Maxoko a mantši
komme ba kwatama lona ka matolo.

Ke lona bo mmakobana ba epesà bana
ba bona ka diphele. Komme ba rewa
Maina a byalo ka le: Wareyeswana.
pitsieswana. Ba wetsexo ba sebana ka seapare.
Isebo ke e se letsoke fela. Motho yo mong le
yo mong a wetsexo o bitšwa monna loba mosadi
xe ele mosadi. Komme ona le ditokelo tsā
ba ba lolo mo naxeng. Ka xe lo welwa le
ke basimane ba mengwaxe ye lesome
ke lona ba bangwe eba e seso loba lebaka
la lo nyala. Komme le krorong lo byalo.

Mphato o mong le o mong ona le leina la ona.
Komme le rewa ke krosi. Ba le tsēa mohtlang
ba tswana boxwereng. Komme ~~man~~ maina a
rewa kape le kape. Maina a Mephato ya
banna le basadi ba naxa ya lesō ke a:

1 Madikwa	2. Madisa loba Mapolana
3 Makwa	4 Mashweni
5 Mantwe	6 Melao.
7 Mathamaka	8 Manqana
9 Manala.	

Ba mphato o tee ba thusana Xe

Xo somixwa mešomo ya sethsaba ya mošate,
 Mohlana bodika boišwaxo xo bona
 basadi dikxareng bo epere mohlakla
 xo lwexwa ntwa ye ltxolo ke barria ka
 mephato. Ke xona mephato wo mong le wo
 mong o swanetše xo ema lentha le tee
 xo lwantšha mephato wo o ka o hlaxelang.
 Ke mephato wo mongwe o tokola xona
 ka tsatsi leo o ha hlwa hlaxeng xola
 mephato kamoka e enwa byalwa bya
 monyananya wa xo supa basadi bodika.
 Xomme mophele wo o bitswa diphetelele
 tšha madika. Ka tsatsi leo mephato e
~~swanetše~~ xo tsebana, xobane xe mephato
 o mong o ka hwetša motho o tee wa mephato
 o mong o a boka ga ka xo tša ka dikxati
 xoba patla. Mokhalabye Potokisi o na le
 lebadu le lexolo la lebye la xo bitswa tie.
 Le fakusomo ka ngwara wa 1985 xe xo lewa
 ntwa ye. Xomme mephato e ya ka mephato
 xo tsomana mo xare ka naxa tsaking leo.

Kwela ya Boxwera le Byale (Basimane le Basetsana)

Boxwera ke Kwela ya basimane.
 Xomme Byale ke Kwela ya basetsaba.
 Ke xona tse pedi tse di sepele xa mmoxo
 wa tironq ya tsona. Xomme ke yona kwela
 ya ~~me tse~~ ya basimane, Xomme ke kwela
 ye ~~ho~~ ~~ya~~ ~~me~~ bodika. Ke motho a
 wets'e bodika o swanetse ho bolla komana.
 Komana ke kwela ya basimane fela e batelano
 bodika ka moraxo xa bete tse pedi xoba
 tse tharo. Ke yona ye e phatlalats'ano ba
 wedi xore ba ye maxae a bona. Ke xore
 ke ba tsewele bodika xa ba dumetelwe ho
 ya xae pele ba sero ho boxa komana. Komana
 e bolwa sebaka sa bete xoba bete tse pedi.
 Xomme xona ba wedi ba swaiwa leswayo
 mo-dihloaxeng kamoka. Leswayo le bitšwa
 lehlaka la koma. Ke xore lehlaka leo
 mo wedi anaxo le lona polelo ere le dirilwe
 ke Mamodumele xoba sehloaxatsane elexo
 koma yeo e tsomraxo moko mo sehloaxeng
 sa mo wedi. fela mahlak'a a o a dirwa
 ke monna wa ho tseba ho dira mahlak'a
 a koma. Xomme mo wedi o botšwa xore

611

XIV

K34/33

Ke a botsi'swa Xore dintlo di'tswa kae
 a seke a bolela Xore di dirilwe ke monna
 Xoba banna Xomme a bolele Xore ke
 dihlatšane di tšoma moko mo dihlatšeng
 Xoba dithameng. Xomme ~~o~~ me wedi o a
 dumelwa xo ya ka Xae. Xape o a bolela
 le motho yo mong le yo mong. Tefo ya
 koma ye ke 1/ Xoba kXoxo. Xomme mo
 xo yona xo rutwa mexobo ya marumo. Le
 meXwa kamoka ke ya utwa. Ka nako ye
 nqwe masoxana a swanetše xo tšia dihloka
 xe lwa ka tšona. Xomme utwa ye ke ya
 mphato ka o tee. Mosadi ka dumelwe xo
 tšena komaneng. Xo dumelwa Xore dihlatšane
 di ~~dula~~ badimeng eleng mabitteng a
 di'kasi' tša kXale. Xomme ke makasi' a
 kXale le bakXamana ba bona, Xomme ba
 tsoxile bakung xo tša Xobona ditšelwana.
 Mamodumele o dumelwa Xore o sepela ka o
 ka le tee. Xomme o na le bopexo se byalo
 ka sa nonyana. Xomme mohlantšang a tšang
 motse wa mcsate xo tša ba le thšexo ye Xole
 mo basading ka Xoba ka Xe mosadi' Xoba
 manna o tee a ka bolelaxo.

XV K34/33

15

611

Ke xona batho ba motse wa mosate ba
 tla dula ka poro ya xo thsaba masapa
 a dihlatšane. Eelo mo komana e dirwaxo
 xona xo bitswa letsošo. Letsošo le dirwa ka
 mahlako. Dihlatšane di' ka tla xararo
 xoba xane ka nquaxa. Ka xo monyanya wo
 moxolo wa sethsaba o swanetsexo xo dirwa ka
 ntle le dihlatšane. Dihlatšane di' tla le
 mahamelong a batho ba baxole ba kxero ya
 mosate. Le xe xo hwile mosadi' wa kxosi' o
 emelwa ke dihlatšane lehung la xaxwe.
 Dihlatšane ai dirilwe ka mashapo a
 diphosotsa. Ke xona le ditlou xona meno a
 tsona a dira dihlatšane tse botse. Ke
 diphaphathana tse pedi' tsa masapo, mme
 di' tlamilwe ka letswana. Xomme 'xe motho
 a nchela sehlatšane ka metseng letswana
 le a thapa. Xomme xe motho a budula ka
 noya letswana le lla. mollo wo byalo ke naka.
 yeo e bitswaxo (Whistle) bo mamodumele
 batielwa dikomana ka mehla xe ba tlie.
 le dihlatšane di' tlie mosate xomme
 motho yo mongwe a tlie lwa ke uo mong ke
 molato wa kxomo. Le xe ele 'kxosi'.

611

XVI

K34/33

Xe motšo a sa nthše kxomo yeo dihlalatsane
di' ka tšona tšosong ka xo ngala tšao di'
ka se sa boang xo tšhela kxomo e tšwe.

Ngwanamadume ke tšona xoba kwela ua
basimane ya tsatsi' letše tšela pale'xa
komana. Ngwanamadume tše phate yeo
e phatšwexo masobana xomme xobkešwe
māšwa. Ke xona monna o tša letsā
phate ye. Xomme yona ya dira modumo
wo byalo ka tau. Tše xona ba wedi' ba
tša botšwa xo rakadiša tau ye xare xa
bosexo monyameng. Xomme tau ye
e tša ka xare xa dihlare. Ke xona
ba wedi' ba tša tšwa bešhe ka ka xo
rakadiša tau yeo elešo tau motšo. Xe
mowedi' ale kxauksi' tau e a homola xo
lla. Ba wedi' ba swanetše xo swara tau
ka di'atla. Ka nako ye baditi' ba
swere di'xati' xo tša baswari' sa au
xe ba sa e sware ka pela. Xe tau
e swerwe xoba Ngwanamadume, kwela
e fedile le bosexo byo o.

Xomme ka xo sana pello ye ngwe tše

XVII

K34/33

611

Ledile. Xomme ka moswane bawedi' baya
xae xa bona. Xomme ka moraxo batla
~~bo~~ bo a mosate xe xo tlile dihlatšane.

Boxwera le Byale.

Kwela tsē pedi' tsē ke tsā Mafelob
xo banna xo 'basadi' byale ke ya
bobedi. Boxwera ke kwela ya basimane.
Byale ke ya basetsana. Xomme tsēna
di th hlomina mohla o tee mo mosate
ka kxosi. Boxwera bo tsia nako ye telele
Bo thoma ka kxwedi' ya Ngwetabosexo
xo tihla xo Ngwetabosexo ngwaxeng wa o
thapo ke nove no thoxa ka (November) xo
tihla xo (November) xape. Morotho wa
basimane o ba ka 'hlaxeng. wa
basetsana ka xae. Mo wedi wa mosimane
ka dumelwe xo boela ka xae. Tēla
Mosetsana o a dumelwa. Basimane ba tsia
baka sa kxwedi' tsē tharo ba khutile, ba sa
bonwe ke basadi. Morotho xa o kxole le xae. O
a xiwa ka ntle xa moise. Morotho wa
basetsana o dula kxorong ya mosate

611

XVIII

K34/33

Sebakenq sa kxwedi' tsè tharo
 basetsana le bona xa ba boledi'si' motho wa
 monna xe e se kxosi' lala. Basimane
 xoba baxwera ka xe ba bitswa byalo
 ba loxa hlokwa ele byang byoo ba
 tlang no apara byona xe ba sepela
 le naxa. Basetsana ba loxa mohlakla
 elexo xo photha byalo ka basimane
 ba loxa thapo ya xo dira lexolwana (mats)
 le xo ledile hlokwa le mohlakla ke
 xona kxosi' e laela setisaba xo dira
 byala naxa kamoka. Moxwera o bokela
 le basadi' xoba basetsana ka moledi'
 lala. Moxwera xa dumetelwa xo apara
 kobo xo byalo le xo ngwale. Byalo
 kxosi' e ha laela batho xore ka tsatsi'
 le keke mabyalwa a tšiswe mosate.
 Xape ke phadišano ye kxole xare xa
 basadi' le banna kešime xa sec se
 dirilwexong kxweding tsè tharo. Ke xona
 baxwera ba e peswa' kobo ya byang ke
 banna. Basetsana ~~ke~~ mohlakla ke basadi'.
 Xomme ba wedi' ba tšwela kxorong

ya Mosate ho bonwa ke batho kamoka.
 Kaele moxwera sePahlo sa raxwe
 ka se bonate komme o apere ke ka
 ya byang. Basetsana xoba bale ba
 dhathakxile dithapo tsä mohlakala
 ele sehlopha se sexole. Je xona banna
 le basadi' ba tla tla lerato xore
 sehlopha se botse ke sefe. Banna ba tumisa
 tumisa sa bona, basadi' sa bona. Byalo
 moxwera a ka sepela le metse ngwale
 le yena. Tala moxwera xa boledisi'
 metho wa mosadi' xe ese ka moledi.
~~Moxwera~~ xaana motape xoba moditi. Ka ho
 setho sa mosimane se ripywana mo
 kweleng ye. Kaele basetsana ba elwa tala
 ka thipa xore ba ka sethe ba bolotswa
 setho se sengwe sa mmele e tswe do-
 nntatabona baile baripywa bodikeng.
 Ka morako na kxwedi' tsë tharo ho tla
 tsweletswa koma ye bitswaxo rkhokoi' noba
 sed serisane. Khokoi' ke koma ya
 bannia. Khokoi' e boikwa xa xob ke basadi'
 le basetsana ka xe ele seb & seo

XX

K34/33

611

se bonwaxo ka mahle se sepela.
 Xape sena le mollo wa byalo ka
 selo se phelaxo sa naxa. Nkotoi' e
 dumelwa noba e dula nokeng ya
 Lepelle madibeng a Maxob. Xomme
 e Hile xo bona bana ba welaxo, le xo
 kopela tseo ba jaxo. Nkotoi' e
 dumelwa noba e ka metja motho a
 sa phela ka nthe le xo moripaxanya.
 Xomme ka hao e boikijwa kudu kudu.
 Nkotoi' e a xelwa ntlo ye byalo ka ya
 mathe. Mohtang e fihlaxo e ema
 Kxarong ya arabisana le basetsana
 noba Kxosana ya bona e bitšwana
 Mileda. Xomme xa e sepela ka maoto a
 a bonwano. Ponalo ya yona e byalo ka
 hlakana ya Ngwako.

Nkotoi'

Ka

Moxaxo

Kapele

611

XXI

K34 | 33

Ke xona xo tseba monna wa xo tseba xo
 sepela le xo kitima a kokile: sethothwana
 sa ka marotha xoba masetla a xaxwe.
 Xomme monna yo o swere lehlak
 leo le dirilwexo seletso se byalo ka
 lepatata. Xomme Nkoko'i e etwa pele ke
 monna yo a swerexo seletso sa xo
 laetsa Nkoko'i tsela xe e bapala lepatang
 la Mosate. Ke xona basadi' ba dumela
 xore ke selo seo se phelang ka nnete.
 Le nkoko'i e xoxile basetšana xa
 ba robale. Ba lala ba tra meropa bosero
 kamoo. Xomme nkoko'i e ha tsama dijo
 xo bona xore e ba lokalle xore ba robale.
 Xomme bona ba ha tisa dijo ka mehuta
 ya tsona. Le dihxong nkoko'i e a ja
 xoba mabu a lefare. Le nama, le
 borobe, le byalwa. Ke xona baxwera le
 bale ba swanetse xo e tutsisa ka tsolile
 mohlang makxob wa bona a nang ka xe
 e bitswa byalo. Nkoko'i e ka dula bote tse
 pedi xoba tse tharo e sa bona bana ka
 yona ka xe polelo e realo.

611

XXII

K34/33

Xomme ke nkoko'i e tšile matseng potelo
 eve e rakile. Seletšo se bitšwa 'mphenge.
 Xo letsä ke xo betla. Ke basetsana le
 basimane bao ba bollaxo ba sena tsä xo
 lepa koko wa bona, nkoko'i e ka ngala ya
 tloxa e beletšwe xo boela lae Lepelle.

Xomme basadi' le bale le baxwera ba tla
 leka xo nthša dibba xo thibela nkoko'i.

Mohlomong e ka xoma pešebng ya yona.
 Ka mohlomong ya nama e ile xae. Je
 xona e tla thoma kopelo xo kosa ya
 yona ya xo ngala. Xomme banna ba e
 dumela ba e etile pele xo e šupa tsela
 ya xo ~~le~~ Lepelle. Ke xona basetsana ba tla
 roma monna yo a bitšwaxo lemathi. Ke xore
 moitseta wa nkoko'i ke bana ba yona.

Xomme ba moše selo koba dilo xo thibela
 nkoko'i. Ke ele tsē nyane e tla beletwa
 ya tloxa ka xore basetsana ka ba mpone
 koba nna motho yo mexelo. Le xona la
 ba tsebe xore nka ba metsä kamoka
 ba phela marapo a potela teng.

Xomme banna ba tla tlatšä ka xore

611

XXIII

K34/33

ba metsē ba metsē koba o kare keletetū
 marapo a bolele teng. Xomme e ha bolela
 e hoxa e leba theko ya noka ya
 Lepelle. Ke xona mōtseta o ha lela
 a 'isā ditoba jo tihlela nkoko'i e sabetela
 koba e xama. 'Nkoko'i' na e ke e hoxa
 xa ntsi' ka nthe le xo sengale. Polob
 ere sejo sa nkoko'i' Lepelle ke dihlapi'
 koba ditwena lexe ele dixaxabi' kamoka
 tsā noka. 'Nkoko'i' e thotsiwa ke mesidi'
 ye meso. Xomme mesidi' yeo ebitsiwa
 sekutun. Mme ka se mesidi' ya mere
 kamoka ya nana. More wa sekutu se
 ootse ke sexokxotho. 'Nkoko'i' ke yena
 koma ye kxolo mo ditweleng kamoka.
 Xomme e salwa moraxo ke mamodumole.
 Mola taxong koba morotong wa basadi'
 xona le selo se sengwe se bitšwano
 senko kometsē. Senko kometsē ke
 seswanihšo sa nonyana seo se
 hlomilewe xo dimo na le loto le telele.
 Xomme se o kame
 kameišē na
 kare ka le taxo.

611

XIV

K34/33

Mo boxwengeng yo a sa ratela ho
 wela ngwaxa kamoka a ka ha moha
 ho thile, nkokoi' lomme e ha wela tsatsi'
 le tee tala. Lomme e ka ba mothe yo
 morigwe le yo morigwe, monna koba
 mosadi. Boxwera le byale di' tsia nako
 ye telele di' sešo-xo ba xona. Ho kaba
 mengwaxa ye mehlano koba kesame.
 Tebo ya kwela ye ke fi xemothe a tsua
 kxole u/- xemothe ele wa kxautsi.
 Lomme nako kamoka basadi' bare
 nkokoi' e thole xela banna ba e beile
 ka ntlang ya yona kxautsi le ya
 boxwera. Ka moha wo morig ho
 ka ha dihlaxatsane ho lwa le nkokoi' ka
 xore e thole e fetsa dijo le xethwenya
 ba tholo ba tsona. Ke xona ho ha ba nwa
 ye kxole ya ho roxana ka mahlapa
 tala. Lomme nkokoi' e bolele xore e ha
 metsa dihlaxatsane ke e ka di' swara.
 Ke xona tsona di' ha ema kxole ts'a
 roxana di'le xona; ho fihlela di' nwa.
 Mohlang ho fihlang dihlaxatsane.

611

XXV

K34133

meropa le merobo kamoka di' a leswa
ka xe dihlahatsane ele dile tsä xo
senyake lesata la selo se sengwe.
Ke xona xo tla theletswa ntwä ya
dihlahatsane le nkokoi' zela.

Le dihlahatsane di' thoxile
nkokoi' e säle e anxela batho xore
dihlahatsane di' a e thsaba ka xoba
e ka dimetsä kamoka. Dihlahatsane
di' ka tihla lesome, xoba xo fetä.
Mo xo dulaxo nkokoi' motho ka tsene
a e pere kobo ya mmala wo moso,
xoba diäta xoba mangatse. Ke xona
nkokoi' e ka ngala ya thoxa ka baka
la motho yo xe a sona sa lo letä.
Tefo e ka ba' pudi' xoba nku xoba chelote.
Diteko tsä byalo ka pudi' xoba nku ke tsä
nkokoi' xo di' metsä dile byalo. Komme
dile tsäo di' tla tsüwa tsä isüwa ntlong
ya yona mo panna ba tlaxo xo di'
bola ya ba ja. Le dile kamoka di'
dirwa byalo xe ele tsä xo lewa.

XXV K34/33

611

Ka mohl'a wo mong' nkokoi' e ka banna
 taelo ya xore ka e rate ho metsa
 batho lwana oa yona elexo balele baxwera
 ke xona banna ba swanets'e ho bxa
 diixati' ts'a ho ba t'ia ka t'sona.
 Xomme banna ba t'ia thoma xe dira
 mota xore ngwale xoba moxwera a tabole
 pele ya menna ya mong' le yomong. Mo
 'ho t'ia thoma Molobe xe ele bale, xoba
 Mokxote xe ele baxwera. Ka xe kema
 ele ya banna baxwera ba ka swarelwa
 ka ho t'ia dihlare ts'a naxa ke banna
 ka tsela ye nkokoi' e ka se bonexo nre
~~banna~~ ba t'ia dihlare. Xe e ka lemola
 xona banna bao ba t'ia tsona molatong.
 Xe moxwera a saka a kwa taelo ye
 nqwe ya banna molato wa xaxwe e ka
 t'iswa le nkokoi'. Ke xona o ha taelwa xore
 a rwale dinaka isa phoefolo ye bitswako
 Kxokong' hloxong' ya xaxwe xore a b'ine a
 dutsi' laše pele ya nkokoi' moo e ha xona
 thoma pina ya tharafo ye e bitswako
 Kxokong'.

611

XXVII

K34/33

Ke xona o tla bina xe Lihlela a se sa
 Kxong le xe ema. Xomme a ka se ke
 a nwa a baeletsa. Kxong le modiri
 o a e nwa le ana le molato wo mong
 sele xa nkokoi. Mo kweleng ye xa lo
 'polelo ya sephiri' yeo e rutwaxo bawedi.
 Xomme ba rutwa melao byalo ka bodikeng.
 Xomme moroto e thewa ke ngaka yeo e
 lefiwaxo ke kxosi' ka dikyomo xe kwela e
 fedile. Ngaka e alata xo thibela
 malwetsi' le baboi. Ngaka e thea moroto
 kamoka wa basimane le basetsama.
 Ngaka e thsepisa kxosi' xove xa lo moloi yo
 a ka tsenaxo kweleng a laya motho. Ke
 mosimane u ka thsaba kweleng nme a
 thsabela xae tefo ke hloxo ya sarwe xo
 bolawa ke banna. Xomme ke xo sele byalo
 xona xo tla tswa motho lapeng labo xo
 leza koma ya kxosi'. Mohlang koma e
 tswaxo ba wedi ba lala ba opela bošexo
 kamoka le batho kamoka. Xomme xosasa
 moroto wa basimane ošeswe ka moko.
 Xomme nkokoi' o Hoxe le banna xo ya

611

K34/33

XXVIII

~~Ma~~ Nokeng mo o e Haxo Liswa ka molo
 Komme banna ba Hoxa le mphenye Pela
 lo boe xae xa Kxosi. Ke xona e basadi'
 e dona ba ya nokeng. Komme se ba
 hlavile kamoka da epeswa di'aparo tsä
 bona tsä xae. Komme ba boele xae.

Komme ite, xona se kwela ya boxwera le
 byale e ledile. Mosimane Xobaba-mosekane
 yo mong le yomong o ya xae xa xabo.

Byalo basimane ba phethile dikwela kamoka.
 Ke xona ke banna 'ba ka tsena meverong
 ya banna, xoba xo nyala bao ~~am~~ eleng
 masaxana a nodileho.

~~Komme~~ mo xo basetšana xo sale seo
 se sa sêtseng xore ba liwe dithswanelo
 tsä bona. Komme bona ba säletswe ke
 ho boxa dikoma tsä basadi' eke kwela ya
 bobedi' ya basetšana. Kwela ye e bitswa
 lesoko. Lesoko ke kwela ye e dirwano ka
 dibeke di' sekae Pela. Komme mo xo dirwa
 Pela seo se bitswano dikoma. Ke xore
 mola byaleng xa xo dikoma tsäo basadi
 ba ka di diraxo kaxe kwela eke ka xae.

611

XXIX

K34/33

Byale basadi' ba krapela kxosi' yo dirilwa
maroto krole le xae. Xomme kxosi' e tla
tsama ngaka ya yo axa xape maroto xore
babi' ba se tsene' le yo thibela malwetsi'.

Ke xona basadi' ba tla tsiá baba xaba tse
pedi ba dira dikoma ka ko fapana xatsina.
Xomme basadi' xa ba diri' dikoma tse
ko tee. Ke xore masadi' yo mong le yo
mong o tla dira koma ya xaxwe.

Xomme kweta ye e bitsina lesoto.
Ke xona basadi' ba tla tsibisa kxosi
xore e tsibise sethsaba xore dikoma di
le ditso xona batho ba ka krobokana ko tla
ko bana dikoma. Xomme meropa e tla tla
dikoma tsa tswele kxakala ko bina.
Xomme ko tla tswa ditam, dipitsi' tsa kxara
~~di~~ dinkwe, Mapona, le ditso tse ntsi' tsa
mehuta huta. Xomme masadi' yo mong le
yo mong eleng mathomo a bona ditso tse o
swanetsa ko ntsisa fi xoba pudie tse pedi.
Xomme e tla ba monyanya wa marole ko
batho kamoka ko bana dikoma tsa basadi'.
Xomme masadi' xoba mose tsana yo

611

XXX*

K34/33

a sa tse neng kameng o ha nyatsiwa tuda
ke sethiaba. Byabo xe kwela e sedile
basetšana ba phethile ditwela kamoka
tsa se-thiaba, Xomme yo mong le yo mong
o bitšwa mosadi. Ke mosetsana a seso
ke bolla o kwerwa ka xove ke mohlakane. Ke
xove lesoboro la mosadi.

Dikwela kamoka ke tsa xosi. Xomme
tsahle tse di nthšimako ke batho ke tsa xaxwe.
Xomme basimane le basetsana ba moroto
o tee baana mphato o tee.
Ke xore e ka ba maditwa kamoka
Manala kamoka, kamo ba ka
moroto ke xosi, le sethiaba.
mphato o tšwa bakwereng le
byaleng. End 5.611

Dits'erwe xo 1 Mottalekxomo Malatsi
2 Mamotaxa Malatsi

Ke Jeremiah P. Malatsi

END 611